

بررسی ارزش‌های ایرانی اسلامی در وصایای شهدا

حکیمه انصاری^۱

چکیده

هدف اصلی این پژوهش تحلیل ارزش‌های ایرانی اسلامی در وصیت‌نامه‌های شهدا است. برای دستیابی به این هدف از روش پژوهش کیفی استنادی-تحلیلی بهره گرفته شد. آنچه مورد توجه است درک پارادایم‌های فکری شهدا و ارائه مدل مفهومی از وصیت‌نامه شهدا است. داده‌ها از اسناد مکتوب (وصیت‌نامه شهدا) گردآوری شد. رویکرد پژوهش کیفی و روش نمونه‌برداری از نوع تصادفی ساده است. جامعه آماری شامل متن گزیده صد وصیت‌نامه از شهدا هشت سال دفاع مقدس است که از میان آن‌ها تعداد صد وصیت‌نامه به شکل تصادفی ساده انتخاب گردید. بررسی کیفی با استفاده از کدگذاری در نرم‌افزار مکس کیودا MAXQDA انجام پذیرفت؛ که ضمن کدگذاری اولیه، محوری و گزینشی به استخراج تم‌ها انجامید. مطابق نتایج این بررسی ۳۷۲ کد از این وصیت‌نامه‌ها استخراج گردید که به نهایتاً ۸ مؤلفه از این کدها استخراج گردید. مؤلفه‌های مستخرج شامل ایمان و عمل به واجبات، پیروی از ولایت‌فقیه، حجاب و عفاف، آخرت، شناخت و حفاظت از اسلام، انتظار، تربیت، جنگ با دشمن و منافقان می‌باشند. اولویت‌بندی مؤلفه‌های مستخرج از وصیت‌نامه‌ها با استفاده از فراوانی‌های به‌دست‌آمده نشان داد در وصیت‌نامه‌های مورد بررسی در اولویت اول به مسئله پیروی از ولایت‌فقیه تأکید شده است.

واژگان کلیدی

وصیت‌نامه، شهدا، ارزش، ایرانی، اسلامی.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۴/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۲۵

۱. دکتری مدیریت آموزشی، مدرس گروه علوم تربیتی، پردیس فاطمه الزهرا(س) دانشگاه فرهنگیان، تبریز، ایران (نویسنده مسئول).

Hansari2701@gmail.com

مقدمه

شهادت‌های دفاع مقدس نقش مهمی در حفظ مرزهای جغرافیایی و عقیدتی و هویتی و در نتیجه، تداوم حیات جامعه ایرانی ایفا نمودند؛ بنابراین، مطالعه و بررسی اندیشه‌ها و آرمان‌های شهدا می‌تواند موجب بازتولید عناصر هویتی و فرهنگی و ارزش‌های جامعه باشد. وصیت‌نامه‌ها بازتابی است از مجموعه اندیشه‌ها و باورها و عقاید و مطالبات و آرزوهای شهدا که به‌عنوان میراث مقدس مکتوب برجای مانده و شایسته توجه و مطالعه است (نظری فام، ۱۴۰۱). یکی از نقاط قدرت و قوت انقلاب که باعث شد کشور از مشکلات جنگ عبور کند، حضور مردان و زنان انقلابی بود که برای آرمان‌های اسلام و انقلاب از جان، مال و فرزندان‌شان گذشتند. وجود این باور و روحیه، نقطه قوت ایران در جنگ و از عوامل قدرت ایران بود که مورد تجزیه و تحلیل مخالفان انقلاب قرار گرفت به‌گونه‌ای که به دنبال تضعیف و از میان بردن این عامل قدرت بر آمدند. ایجاد شبهه در انحراف این باور و روحیه می‌تواند کارساز باشد، نسل جدید که دوران جنگ را ندیده است با این پرسش‌ها روبرو می‌شود که نیاز است با بررسی علمی به آن‌ها پاسخ داده شود. جنگاوران و قربانیان جنگ ایران و عراق که به شهادت رسیده‌اند، دیگر نیستند که گواه این عامل خودی باشند؛ اما وصیت‌نامه‌های ارزشمند آن‌ها هست. وصیت‌نامه مهم‌ترین و معمولاً آخرین متنی است که فرد در زندگی خود به‌جای می‌گذارد و غالباً ارزشمندترین مطالب، نکته‌ها و تجربیات شخصی خود را برای فرزندان و نسل‌های بعد در آن ذکر می‌کند (بهرامیان، ۱۴۰۰). فضای جنگ در هر سرزمین، گونه‌ای خاص از زبان و بیان را می‌آفریند که با مؤلفه‌های موجود در آن جنگ هم‌خوانی دارد. ناب‌ترین شکل این زبان توسط کسانی به کار گرفته می‌شود که از نزدیک با جنگ دست‌وپنجه نرم می‌کنند و گونه مکتوب آن را باید در متون و مطالب تولیدشده در زمان جنگ جستجو کرد. یکی از اتفاقات مهم در تاریخ ایران، جنگ تحمیلی و دفاع مردم ایران از میهن و ارزش‌های انقلاب بود. حضور اقشار مختلف مردم در جبهه‌ها، در ادبیات معاصر ایران اثری عمیق به‌جا گذاشت و تغییرات ژرف و همه‌جانبه‌ای را به وجود آورد که زمینه‌ساز پدید آمدن ادبیات خاص با عنوان پایداری یا ادبیات دفاع مقدس شد. جوانانی که برای دفاع از وطن و ارزش‌های انقلاب به جبهه‌های جنگ می‌رفتند و به مقام شهادت نائل می‌شدند، پیام‌ها و دیدگاه‌های خود درباره دین، انقلاب، رهبر، توسل به ائمه و پیروی از رفتار و منش آن بزرگان و ... را در قالب وصیت‌نامه به مردم ابلاغ می‌کردند (فروغ زاده، سلطانی، ۱۳۹۸). وصیت‌نامه شهدا «مهم‌ترین اسناد نوشتاری جنگ» (میرکازمی، ۱۳۹۲) و «بخشی از ادبیات دفاع مقدس‌اند که از سر پابندی اعتقادی و با وجوه زیباشناختی در قالب انواع متون ادبی» نگاشته شده‌اند. وصایای شهدا «آیینی‌ای از آرمان‌ها و عقاید رزمندگانی است که می‌کوشند در سطور وصایا برای مخاطبان تبیین کنند که چرا و با چه نیرویی در جبهه حضور یافتند و توقع آنان از بازماندگان و نسل‌های آینده چیست» (دبیری، ۱۳۹۴). وصیت‌نامه‌ها در شرایط روحی خاص و با شور و حال عارفانه نوشته شده‌اند. آن‌ها حاوی مضامین گوناگون مذهبی،

اعتقادی، ملی و ... هستند. وصیت‌نامه محور خداخواهی، معنویت، تبعیت از قرآن، سنت و سیره معصومین(ع)، اخلاق و رفتار اسلامی است و می‌تواند در مقوله مطالعات جنگ و دفاع مقدس به‌عنوان سندی دست اول، کاربردی فراوان داشته باشد (طاهرپور، مظاهری، ساسان، ۱۳۹۹). بررسی متن و محتوای وصیت‌نامه‌های شهدا می‌تواند برای نسل‌های امروز در زمینه شناخت هویت اسلامی و اهداف جنگ و آرمان‌های ملی و میهنی راهگشا باشد (زوری و شعبان‌زاده، ۱۳۹۴). تحلیل ساختار و محتوای وصیت‌نامه شهدا نشان‌دهنده منظومه فکری آنان قبل از کشته‌شدن است (بهرامیان، ۱۴۰۰). اگر نویسندگان وصایا، رزمندگان باشند، می‌توان با تجزیه و تحلیل آن‌ها به واقعیات و آموزه‌های ارزشمندی دست یافت. محتوای این وصیت‌نامه‌ها که می‌تواند راهنمای راه جوانان و نوجوانان، دختران و پسران این مرزوبوم، مواد اصلی تحلیل در این پژوهش است. محقق در این پژوهش به دنبال تحلیل کیفی ارزش‌های ایرانی اسلامی در وصیت‌نامه‌های شهدا است تا با شناسایی مؤلفه‌های مطرح در این وصیت‌نامه‌ها و اولویت‌بندی آن‌ها به دو سؤال اساسی پاسخ دهد که مؤلفه‌های مهم وصیت‌نامه‌های شهدا کدامند و این ارزش‌های ایرانی اسلامی در وصیت‌نامه‌های شهدا چه اولویت‌بندی دارند؟

پیشینه پژوهش

جنگ در کنار ابعاد سیاسی، نظامی و امنیتی، یک رویداد اقتصادی و اجتماعی مهم است. همچنین جنگ در تولیدات فرهنگی جامعه بازتاب یافته و تأثیر خود را در ذهنیت انسان‌ها می‌گذارد (طاهرپور، امیرمظاهری، ودیعه، ۱۳۹۹). شهادت، نعمت و هدیه خداوند و شهدا پاره‌های نور، تبلور نیایش و تجسم عظمت در فراخنای تاریخ‌اند و مهم‌ترین تجلی شهادت‌طلبی در دوران دفاع مقدس نمایان گذشت. از این‌رو پرداختن به وصایای شهدای دفاع مقدس به‌عنوان مهم‌ترین ارزش فرازمانی و فرامکانی جهت دهنده پیشرفت در نظام اسلامی دارای اهمیت فراوانی است (عبیدی، ۱۳۹۵). گونه‌ای از دست‌نوشته‌های به‌جا مانده از رزمندگان ایران را که به وصیت‌نامه شهدا مصطلح و مشهور گردیده، می‌توان مهم‌ترین اسناد نوشتاری جنگ به حساب آورد (میرکاظمی، ۱۳۹۶). مطالعه و مرور وصیت‌نامه‌های شهدا، در واقع مرور و بازخوانی باورها و آرزوهای برجسته‌ترین حافظان مرزها و فرهنگ و هویت جامعه ایرانی است. رزمندگان در دل نوشته‌های خود از چرایی حضور خود در جبهه‌ها و اهداف و آرمان‌های خود سخن گفته‌اند. آنان همچنین به بیان انتظارات و خواسته‌ها و مطالبات خود از آشنایان، گروه‌های اجتماعی مختلف و جامعه می‌پردازد (نظری فام، جواد، ۱۴۰۱). وصیت‌نامه شهیدان انقلاب اسلامی یکی از آثار و اسناد مکتوب و باارزشی است که شاید بدون اغراق بتوان گفت، بخش اعظمی از فرهنگ اعتقادی و مذهبی این مرزوبوم را در برهه‌ای از زمان به تصویر کشیده است (ایوبی، ۱۳۹۲). به‌طور حتم، آنچه رزمندگان اسلام در طول ۸ سال دفاع مقدس انجام دادند، متکی به یقین آن‌ها به ذات اقدس خداوند و وعده‌های او به مجاهدان و شهیدان بود. یقین، آثار مثبت بسیاری دارد؛ ترس را فرومی‌ریزد و شهامت و

شجاعت می‌آفریند و امکان سینه سپر کردن در مقابل گلوله را فراهم می‌گردند. با یقین، تحمل سختی‌ها و گرفتاری‌های جهاد ممکن می‌شود. دل شستن از دنیا و لذت‌های آن و دل بستن به وعده‌های الهی، به‌وسیله یقین امکان‌پذیر می‌شود. یکی از شهدای ۸ سال جنگ تحمیلی درباره اجتناب از دل‌بستگی به دنیا نوشته است: «ما چند روزی بیشتر در این دنیا نیستیم» آنچه نباید، دل‌بستگی را نشاید. خود را از بندها آزاد کنید و به‌سوی خدا بروید و لذت با خدا بودن را بچشید که لذت بس گوارایی است. شهیدی دیگر در وصیت‌نامه خود نوشته است: «دست از مادیات و جمع‌آوری ثروت بردارید و به فکر توشه برای آخرتتان باشید و بدانید دنیا محل عبور و آخرت محل قرار است». این سخنان، حاکی از تابش نور یقین بر دل‌های رزمندگان اسلام و شهدای دفاع مقدس بوده است، بنابراین، درس دیگری که در سبک زندگی اسلامی باید از رزمندگان اسلام و شهدا آموخت، یقین به وجود خدا، روز جزا و تعالیم نجات‌بخش خداوند و دور ساختن هرگونه شک و تردید از دل‌ها در این زمینه است. رزمندگان اسلام، برای خدا و جلب رضای او، به همه دل‌بستگی‌های دنیوی پشت نمودند و دل درگرو خدا نهادند، دل‌های خود را خانه خدا قرار داده و جز خدا را در آن‌ها راه ندادند. ما نیز در سبک زندگی‌مان باید همان راهی را برگزینیم که رزمندگان اسلام انتخاب کردند و در همان راهی برویم که آنان در آن گام سپردند؛ و این امر، نیازمند یقین خدشه‌ناپذیر به خداوند یکتا و وعده‌ها و تعالیم اوست. یقین، حبّ دنیای مذموم را از دل‌ها دور ساخته و قلب‌ها را همواره متوجه خدای متعال و آخرت می‌سازد (داودزاده، ۱۳۹۷). آگاهی از اندیشه‌ها و دیدگاه‌های شهدا درباره جامعه در قالب پیام‌هایی که در وصایای شهدا وجود دارد می‌تواند افراد جامعه را با اهداف والای آنان آشنا و تصویری از جامعه مطلوب را برای آن‌ها به نمایش بگذارد. وصیت‌نامه‌ها یا همان یادگاری‌ها و آثار به‌ظاهر دنیوی شهدا منبع اصلی برای معرفت‌شناسی مقاومت و دفاع نسلی است که برای ارزش‌هایشان جان و خود را فدا کردند. وصیت‌نامه‌ها، نوشته‌ها یا این مکتوبات دل‌نوشته‌هایی هستند که مستقیماً از عمق باطن معنوی و ایمان آنان برآمد و البته تنها به‌واسطه برگه‌ای کاغذ بیان شده‌اند و این کلمات و جملات به یادگار مانده از شهدا به گوهرهایی گران‌بها تبدیل شده‌اند که می‌توانند نشانگر فضای روحی و روانی شهدا و دغدغه‌های فکری و اخلاقی، اجتماعی، خانوادگی و سیاسی آنان و در کل حال و هوایی معنوی جبهه‌ها باشد؛ وصایای گران‌قدر شهدا شامل پیام‌هایی هستند که برای مخاطبان خاص دارای نشانه‌های ویژه‌ای است (کرم پور و همکاران، ۱۴۰۰). اگر نسبت به این وصیت‌نامه‌ها توجه ویژه شود، بی‌شک آبشخور تولید بسیاری از تولیدات فرهنگی، ادبی و هنری خواهد شد. آیا این وصیت‌نامه‌ها حاصل یک‌عمر سیر و سلوک عارف برجسته از حیاط زنده نیست؟ پس چرا ما از آن بهره نبریم و در جهت ارتقای کمال و رشد جامعه به‌ویژه نسل جوان کم‌توجه باشیم؟ مسلماً اگر سلامت حیات جامعه را بخواهیم، یکی از راه‌های رسیدن به آن، توجه به وصایایی است که شهدا در آخرین لحظات زندگی خود بیان کردند، زیرا انسان در آن لحظات و دقائق روحی پیدا می‌کند که ظرایف ماوراء را به چشم دل می‌بیند و عرصه‌های آسمانی و ملکوتی را نظر می‌کند و به دنیا و دنیازدگان

می‌خندد و حسرت می‌برد که چرا زودتر به این درجه نرسیده است. ما با مرور وصیت‌نامه‌های معنوی می‌توانیم در دقایق شهدا حضور یابیم و حقیقتاً حاصل عمر باید نظاره ملکوت باشد نه دغدغه از آتش دوزخ. انسان‌ها علی‌الخصوص کسانی که معنای آیه شریفه: *كُلُّ نَفْسٍ بِذَاتِهَا مِنَ الْمَوْتِ وَأَنْتُمْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشِيدَةٍ...* را بهتر درک می‌کنند درصدد برمی‌آیند تا به هر طریق ممکن دیدگاه‌ها و آرزوهایشان را به امید اجرا پس از حیاتشان به بازماندگان دلسوزشان توصیه نمایند، توصیه‌هایی که به‌زعم آنان می‌توانند راهی باشد که آن‌ها را در طول زندگی تجربه کرده‌اند (محروقی، ۱۳۹۴).

محققان نیز با توجه به اهمیت وصیت‌نامه‌های شهدا، تحقیقاتی را انجام داده‌اند که در این بخش به برخی از این تحقیقات مرتبط پرداخته شد.

نظری فام (۱۴۰۱) پژوهشی با عنوان تحلیل محتوای وصیت‌نامه‌های شهدای گیلانی دفاع مقدس انجام داد. در این مطالعه تلاش شد تا با استفاده از روش تحلیل محتوا ضمن بررسی محتوایی تعداد ۹۷ وصیت‌نامه شهید گیلانی دفاع مقدس، برجسته‌ترین و مهم‌ترین مضامین مورد اشاره در وصیت‌نامه‌ها احصا و مورد بررسی قرار گیرد. با تحلیل محتوای وصیت‌نامه‌های شهدای گیلان، ۱۷ مقوله استخراج گردید و این مقوله‌ها در قالب سه مقوله کلان تعریف گردیدند؛ در مجموع، وصیت‌نامه شهدای گیلانی شامل سه دسته مضامین مذهبی و اعتقادی، سیاسی-اقتصادی و اجتماعی-فرهنگی است. در میان مضامین مذهبی و اعتقادی، امام حسین (ع) و مهدویت و در میان مضامین سیاسی-اقتصادی، امام خمینی (ره)، ولایت‌فقیه و مبارزه با ابرقدرت‌های جهانی و در میان مضامین اجتماعی-فرهنگی، خانواده و وحدت و همگرایی اجتماعی، از جمله پربسامدترین مقوله‌های مورد اشاره در وصیت‌نامه‌های شهدای گیلانی به شمار می‌روند.

بهرامیان (۱۴۰۰) در پژوهشی تحت عنوان تحلیل اسناد جنگ تحمیلی؛ مطالعه موردی وصیت‌نامه ۳۲ نفر از شهدای اطلاعات عملیات سپاه سیدالشهدا (ع) استان تهران پس از بررسی اولیه و ظاهری متن و محتوای ۳۳ وصیت‌نامه نشان داد ۹ تأکید اصلی و کلیدواژه مهم مشخص شد. سپس با تجزیه و تحلیل آماری این اصطلاحات با نرم‌افزار اس پی اس در هر وصیت‌نامه و مقایسه آن‌ها با یکدیگر وصیت‌نامه‌ها مشخص شد. مفاهیم استخراج شده شامل جهاد و شهادت، پشتیبانی از امام و ولایت‌فقیه، گناه نکردن و توبه، طلب حلالیت، طلب شهادت، سفارش به نماز، احترام به پدر و مادر، رعایت حجاب، خدمت به اسلام و محرومین است.

در تحقیق میرزایی (۱۴۰۰) با عنوان تحلیل مؤلفه‌های معنویت و اخلاق در وصیت‌نامه شهدای فرهنگی استان ایلام مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی مشخص شد که به ترتیب مؤلفه‌های: ایمان و توکل به خدا (۴۸)، اخلاص (۳۷)، مقابله با استحاله و دگرگونی فرهنگی و اخلاقی در جامعه توسط دشمنان (۳۱)، ایثار و فداکاری (۲۹)، صبر و شکیبایی (۲۸)، خودسازی معنوی و اخلاقی (۲۳)، همدلی و اتحاد (۲۲)، ظلم و استکبارستیزی (۲۱)، خیرخواهی (۲۰)، حفظ و اشاعه روحیه انقلابی (۱۹)، شجاعت و

دلآوری (۱۸)، عزت و اقتدار ملی (۱۴)، خودباوری و اعتمادبه‌نفس (۱۳)، وفاداری و استقامت (۱۲) و درنهایت جوانمردی (۱۱) مورد، بیشترین تأکید را برحسب فراوانی، در وصیت‌نامه شهدای فرهنگی داشتند.

حجازی، اسفندیارپور (۱۳۹۸) پژوهشی با عنوان بررسی جایگاه وصیت‌نامه‌ها و نامه‌های شهدا در ژانرهای ادبی انجام دادند. در این پژوهش، وصیت‌نامه‌ها و نامه‌های شهدا به‌مثابه یک ژانر در نظر گرفته شده‌اند، زیرا این دست‌نوشته‌ها و مکتوبات، پیشینه طولانی در اندرزنامه‌ها، قرآن، وصایای معصومین و عرفا دارند، همچنین بر مبنای نظریه کار گفتار آستین و سرل، ویژگی‌های مشترکی در کنش‌های گفتاری این نوشتارها وجود دارد. هدف اصلی در این مقاله، اثبات این نکته است که وصیت‌نامه‌ها و نامه‌های شهدا بر مبنای تحلیل محتوای تعلیمی و اخلاقی و کنش‌های گفتاری غالب بر آن‌ها ژانری به شمار می‌آیند که علاوه بر ایجاد تحول شخصیتی در مخاطبان، در حوزه گسترده اجتماعی و حتی جهانی نیز، تولید‌گفتمان فرهنگی دارند.

فروغ‌زاده، سلطانی (۱۳۹۷) در تحقیقی با عنوان تحلیل محتوای وصیت‌نامه‌های شهدا (با تأکید بر مفاهیم الگو و توسل به ائمه) نشان داد که بعد از نام و یاد خداوند، امام حسین (ع) نزدیک‌ترین معصوم به شهیدان بوده که علاوه بر نقش الگو و مرجع شهیدان در مبارزه علیه کفار، در ترغیب رزمندگان به شهادت‌طلبی و نیز تسلی بخشی به خانواده‌های شهیدان تعیین‌کننده بوده و در راهنمایی خانواده و جوانان از منظر شهیدان سهم قابل توجهی داشته است. علاوه بر ایشان، امام زمان (عج)، امام علی (ع)، حضرت فاطمه (س) و حضرت رضا (ع) از جمله معصومین، همچنین حضرت زینب (س) از دیگر بزرگوارانی بوده‌اند که شهیدان ارتباط قلبی محکمی با آنان داشته‌اند و همواره پیروی از آن‌ها را به دیگران توصیه نموده‌اند.

میرکازمی (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان بررسی وصیت‌نامه‌های شهدا از دیدگاه نشانه‌شناختی انجام داد. در این مقاله نوزده فقره وصیت‌نامه فرماندهان شهید دفاع مقدس مورد شناخت نشانه‌شناسانه قرار گرفته است و نتایج این پژوهش که از روش تقطیع عبارات وصیت‌نامه و شیوه پیدایشی به‌دست‌آمده؛ گزارش شده است.

ربیعی، تمنایی (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان تحلیل گفتمان وصیت‌نامه شهدای جنگ تحمیلی به تحلیل و بررسی پنجاه وصیت‌نامه برگزیده از رزمندگان جنگ بر اساس نظریه گفتمان لاکلاوموف پرداخته است. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که ولایت‌فقیه و رهبری امام خمینی، استکبارستیزی و در رأس آن آمریکا واقعه کربلا و شهادت حجاب، نماز جماعت و نماز جمعه، نفی زندگی دنیایی، توصیه به گریستن برای شهدای کربلا به‌جای گریستن برای شهادت خودشان، از مضامین و محورهای اصلی وصیت‌نامه‌ها بوده‌اند. در این میان، ولایت‌فقیه و رهبری امام خمینی دال مرکز به‌حساب می‌آیند که دال‌های دیگر پیرامون آن مفصل‌بندی می‌شوند و معنا می‌یابند.

خوشحال (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان «تحلیل محتوایی و ساختاری وصیت‌نامه‌های شهدای دفاع مقدس» به تحلیل موضوعی وصیت‌نامه‌های شهدا پرداخته است. نگارنده در فصل اول توضیحی در خصوص جنگ، انگیزه‌های جنگ، شرایط جنگ در اسلام و شهادت از دیدگاه قرآن و عترت ارائه داده و سپس به ریشه‌ی تاریخی اختلافات ایران و عراق، علل و اهداف تجاوز عراق به ایران و اصطلاحات جبهه و جنگ در دو بخش (آداب‌ورسوم - اصطلاحات و تعبیرات جبهه) پرداخته است. در فصل دوم زندگی‌نامه‌ی نه تن از سرداران شهید دفاع مقدس به صورت موجز و مختصر آورده شده است. در فصل سوم که تحلیل ساختاری و محتوایی وصیت‌نامه‌های شهدای دفاع مقدس است، ابتدا دو وصیت‌نامه‌ی شهید همت و یک وصیت‌نامه‌ی شهید زین‌الدین و یک وصیت‌نامه از شهید سید مجتبی علمدار که حول محور زمینه‌سازی برای ظهور حضرت مهدی (عج) و ولایت مداری می‌چرخد تحلیل شده و سپس وصایا در نوزده عنوان کلی موضوع‌بندی و تحلیل شده‌اند که عبارت است از: مناجات، رزمندگان و شهدا، دشمن‌ستیزی، مواعظ و نصایح شهدا، طلب حلالیت، پشتیبانی از امام خمینی (ره) و ولایت‌فقیه، عشق به شهادت، توجه به مرگ و جهان آخرت، جایگاه پدر و مادر، آینده‌نگری، ترغیب به دفاع و جنگ، جایگاه حجاب و همسران شهدا در وصیت‌نامه‌های شهدا، توصیه به هم‌زمان شهید، نقش امام خمینی در پیوستگی صفوف جبهه، استقامت، اعتراف به گناهان، اقتدا به امام حسین و نهضت عاشورا، آرزوی شهدا و فلسفه‌ی شهادت و حضور در جبهه‌ها. در تحلیل ساختاری تکیه بر نکات بیانی، بدیعی و دستوری بوده و در تحلیل محتوایی تکیه بر مضامین عرفانی و اخلاقی، انقلابی و سیاسی است. از این بیست عنوان کلی در وصیت‌نامه‌ها پنج عنوان که عبارت از زمینه‌سازی برای ظهور حضرت مهدی (عج)، پشتیبانی از امام خمینی، ترغیب به دفاع و جنگ و عشق به شهادت و اقتدا به امام حسین و نهضت عاشورا است در وصیت‌نامه‌های شهدا و شعر شعرای دفاع مقدس نقشی اساسی و محوری دارد.

روش پژوهش

پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش به روش مرور انجام شده است. جامعه آماری وصیت‌نامه‌های شهدا است. نمونه آماری متن گزیده صد وصیت‌نامه از شهدا هشت سال دفاع مقدس^۱ می‌باشد (به دلیل محدودیت در حجم مقاله لینک وصیت‌نامه‌ها در پاورقی آورده شده است). بررسی کیفی با استفاده از کدگذاری به‌وسیله نرم‌افزار مکس کیودا انجام پذیرفت.

یافته‌های پژوهش

این تحقیق باهدف شناسایی ارزش‌های ایرانی اسلامی در وصیت‌نامه‌های شهدا و اولویت‌بندی آن‌ها انجام پذیرفت. محقق در این پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال‌ها بوده که ارزش‌های ایرانی اسلامی مهم در وصیت‌نامه‌های شهدا کدامند و چه اولویت‌بندی دارند؟ متن گزیده صد وصیت‌نامه از شهدا هشت سال دفاع مقدس از پایگاه اطلاع‌رسانی حوزه در این پژوهش موردبررسی کیفی و اسنادی قرار گرفت. در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده از روش کدگذاری و نرم‌افزار مکس کیودا *max quda* استفاده شد. برای اولویت‌بندی مؤلفه‌ها از آزمون فریدمن و نرم‌افزار *SPSS* استفاده شد. نتایج نرم‌افزار مکس کیودا در اشکال (۱) نشان داده شده است:

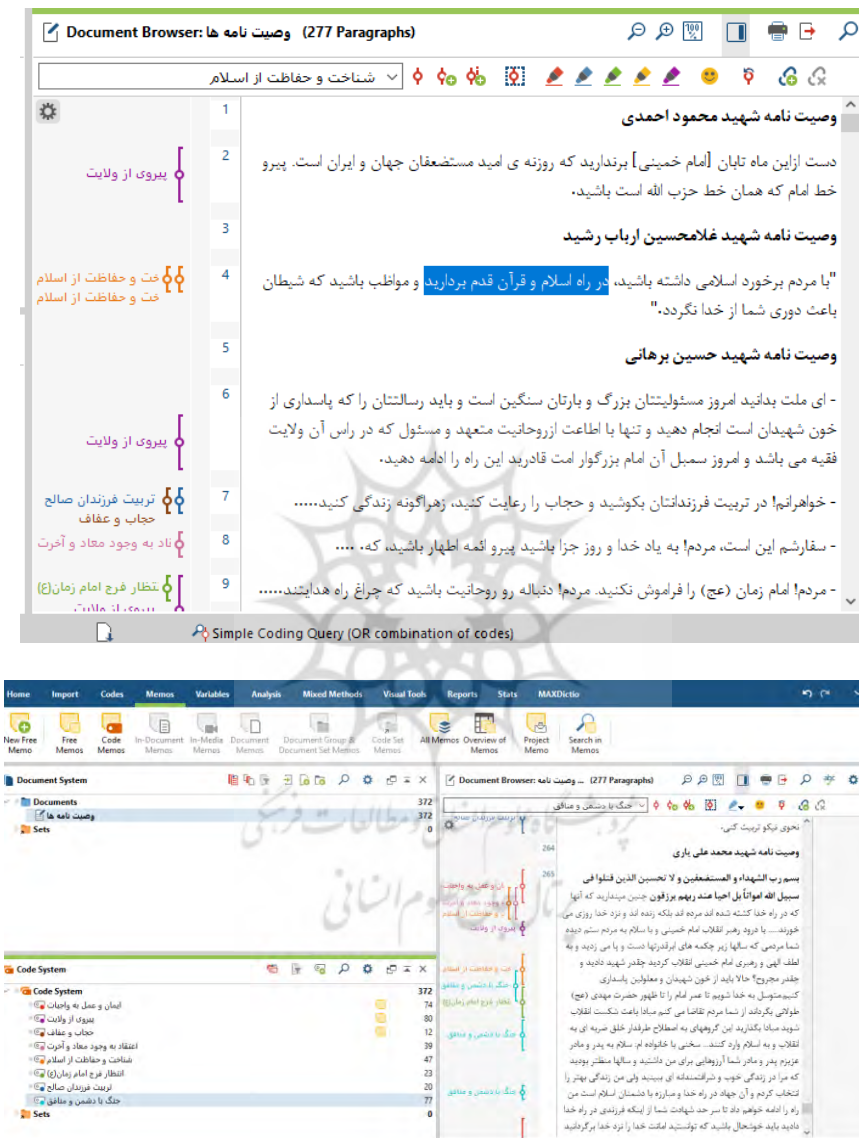

۱.

<https://hawzah.net/fa/Article/View/94856/%DA%AF%D8%B2%DB%8C%D8%AF%D9%87-%D8%B5%D8%AF-%D9%88%D8%B5%DB%8C%D8%AA-%D9%86%D8%A7%D9%85%D9%87-%D8%A7%D8%B2-%D8%B4%D9%87%D8%AF%D8%A7%D8%A1-%D9%87%D8%B4%D8%AA-%D8%B3%D8%A7%D9%84-%D8%AF%D9%81%D8%A7%D8%B9-%D9%85%D9%82%D8%AF%D8%B3>

شکل ۱. نتایج بررسی وصیت‌نامه شهدا با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا

The screenshot displays the MAXQDA software interface. The top window shows the 'Document Browser' for a document titled 'وصیت نامه شهید محمود احمدی' (277 Paragraphs). The document content is visible, with several paragraphs highlighted in blue, indicating they have been coded. The highlighted paragraphs are:

- Paragraph 2: دست از این ماه تابان [امام خمینی] برندارید که روزه ی امید مستضعفان جهان و ایران است. پیرو خط امام که همان خط حزب الله است باشید.
- Paragraph 4: "با مردم برخورد اسلامی داشته باشید، در راه اسلام و قرآن قدم بردارید و مواظب باشید که شیطان باعث دوری شما از خدا نگردد."
- Paragraph 6: - ای ملت بدانید امروز مسئولیتان بزرگ و بارشان سنگین است و باید رسالتان را که پاسداری از خون شهیدان است انجام دهید و تنها با اطاعت از روحانیت متعهد و مسئول که در راس آن ولایت فقیه می باشد و امروز سبیل آن امام بزرگوار امت قادرید این راه را ادامه دهید.
- Paragraph 7: - خواهرانم! در تربیت فرزندانتان بکوشید و حجاب را رعایت کنید، زهراگونه زندگی کنید.....
- Paragraph 8: - سفارشم این است، مردم! به یاد خدا و روز جزا باشید پیرو نمه اطهار باشید، که....
- Paragraph 9: - مردم! امام زمان (عج) را فراموش نکنید. مردم! دنباله رو روحانیت باشید که چراغ راه هدایتند.....

The bottom window shows the 'Code System' (Set) for the analysis. It lists various codes used to categorize the text, such as 'بیعت با دشمنان و منافقان', 'سنگ بنامش و منافق', 'جنگ با دشمن و منافق', 'انسان و عمل به او واجب', 'پیروی از ولایت', 'حجاب و عفاف', 'انقضاء به وجود معاد و آئین', 'شناخت و حفاظت از اسلام', 'انتظار فرج امام زمان', 'تربیت فرزندان صالح', and 'جنگ با دشمن و منافق'. The 'Document System' window on the left shows the document structure with paragraphs 1 through 9 listed.

Document Browser: وصیت نامه ها (277 Paragraphs)

بیروی از ولایت

11 **وصیت نامه شهید ناصر بختیاری**

12 ...خودم را لایق نمیدانم که در جواب ندای هل من ناصر یتصرنی به امام کبیرمان لیک بگویم... ولی از امام (ره) می خواهم که مرا دعا کند تا بلکه نزد خداوند مورد قبول واقع شوم و به درجه ای که در نهایت شهادت است برسم.

13 ...خدایا شکر می کنم که مرا آزاد آفریدی تا آزاد فکر کنم تا بتوانم بندگی‌ت را به جای آورم.

14 خدایا! شکر تو را که مرا پاسدار انقلاب خمینی ات قرار دادی تا اینکه بتوانم خودم را فدای حسینت بکنم.

15 خدایا! شکر تو را که مرا از این نعمت انقلاب سرخ خمینی برخوردار نمودی و به آن درجه ای رساندی که لیاقتش را نداشتم... آگاه باشید که در این برهه از زمان مسئولیت سنگینی بر دوش دارید. شما پاسدار خون های ریخته شده برای اسلام عزیز هستید و باید شما عزیزان پیام خون شهیدان و شعار آنها را با کار و کوشش در راه خدا به جهانیان صادر نمایید، و ثابت کنید که می توانید در پناه اسلام غیر وابسته به ابرقدرت ها باشیم و به شعار بهشتی مظلوم و دیگر شهدا تحقق بخشیم و ندای مظلومانه امتمان را به گوش تمام مستضعفان جهان برسانیم تا اینکه لریزه بر اندام پوسیده مستکبران داخلی و خارجی بیندازیم...

Document Browser: وصیت نامه ها (277 Paragraphs)

بیروی از ولایت

16 و مستضعفین خود تصمیم بگیرند و حاکم روی زمین باشند همانطوریکه که خداوند به بندگانتش وعده داده است:

17 **"و نريد ان نمن على الذين استضعفوا في الارض و نجعلهم ائمة و نجعلهم الوارثين..."** تا اینکه مقدمه ای برای ظهور مهدی (عج) و افراشته شدن پرچم لاله الله در جهان باشد.

18 **وصیت نامه شهید مجید بازوکی**

19 "دروود بر امام امت، نایب بر حق امام زمان (عج) حضرت امام خمینی که هرچه داریم از وجود با برکت ایشان است که اسلام و امت اسلامی را بعد از هزاروچهارصدسال دوباره زنده نمود. قدر امام را بدانید و خالصانه پیروش باشید، انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی امامت الهی هستند و طبقه همه ما پاسداری از انقلاب و دستاوردهای آن است. صلاح دنیا و آخرت ما در پیروی از ولایت فقیه می باشد. فعالانه در مسائل انقلاب و اجتماع شرکت نمایید. حضور گسترده و آگاهانه مردم ضامن انقلاب و اصول آن است. در نماز جمعه شرکت کنید و شعار اسلام را زنده تر کنید".

20 **وصیت نامه شهید مرتضی بهرامیان**

21 از برادران و خواهران می خواهم که این نهضت را حفظ کنید و در راه صدور آن از هیچ کوششی دریغ نکنید و مگذازید بای دیگر دست جنایتکاران شرق و غرب در شما مسلط گردد و خونهای هزاران

Document Browser: وصیت نامه ها (277 Paragraphs)

بیروی از ولایت

وصیت نامه شهید محمود دایه علی

23

بسم الله الرحمن الرحيم و لا تحسبن الذين قتلوا في سبيل الله امواتاً بل احيا عند ربهم يرزقون گمان مبرید کسانیکه در راه خدا کشته می شوند، مرده اند بلکه زنده اند و نزد خدا روزی می خورند. من محمود دایه علی وصیت نامه ی خود را به نام خدا و در راه تداوم انقلاب اسلامی به رهبری زعبی عالیقدر امام امت خمینی روح خدا شروع می کنم، ای مردم مسلمان و مستضعف ایران این انقلاب را به رهبری امام امت ادامه دهید ما ملت ایران خیلی خون داده ایم که این انقلاب به پیروزی برسد نکند که از رهنمودهای امام سرپیچی کنید و امام را تنها بگذارید او نایب امام زمان (عج) است. نگذارید خون این شهیدان پایمال شود ما هرچه خون بدهیم انقلابمان پایدارتر می شود، این آمریکائی خائن با کمک منافقین دارند شاخ و برگ این نهال انقلاب را می ریزند ما باید نگذاریم که این ابرقدرتها، واسطه های داخلی آنها به این انقلاب ضرور زیان برسانند. اگرچه همه را بکشند ما باید تا آخرین قطره ی خونمان را به پای این نهال انقلاب بریزیم و آن را آبیاری کرده و رشدش بدهیم. در زمان امام حسین (ع) امام را تنها گذاشتند حالا که امام خمینی او را می رود ما نباید او را تنها بگذاریم. از خانواده ام می خواهم که خط امام را ادامه دهند و از مادرم می خواهم برادرهایم را در بسیج شرکت دهد تا اگر روزی به شهادت رسیدم بتوانند ادامه دهند ی راه من باشند. از برادرهایم می خواهم که بعد از من اسلحه را به دوش بگیرند و خون خودشان را به پای درخت اسلام بریزند تا درخت اسلام بارورتر گردد. هرکس امام را قبول نداشته باشد و سر قبر من بیاید به خون تمام شهیدان خیانت کرده است. پدر و مادرم! ما امروز در زمان امتحان هستیم چون در جبهه وجود

بیروی از ولایت

انتظار فرج امام زمان (ع)

نافت و حفاظت از اسلام

Document Browser: وصیت نامه ها (277 Paragraphs)

بیروی از ولایت

وصیت نامه شهید سید جمال دربان فلک

24

علیه باطل فرستاده شوند؛ من برای آنها طلب پیروزی بعد از شهادت می کنم. دوستانم در پیروزی ما در این جنگ هیچ شکی نداشته باشید این سخنان را به عنوان یک شهید می گویم که اگر وحدت خودمان را از دست بدهیم و امام را تنها بگذاریم به خون تمام شهیدان خیانت کرده ایم و خدا شما را نمی بخشد. فقط در خط امام حرکت کنید و بدانید بهترین تسلیت برای من انتقام گرفتن خون تمام شهیدان است....

25

ای امت حزب اللهی! اسلام مکتب انسان سازی است و انقلاب اسلامی با رهنمودها و رهبری صحیح امام امت (خمینی بت شکن) می رود تا جهانی شود و تمامی ابرقدرت ها را نابود کند و انقلاب را به صاحب اصلی اش امام زمان (عج) تحویل دهد پس بر همه شما وظیفه شرعی است که در هرکجا که باشید از اسلام و جمهوری اسلامی دفاع کنید..... از ولایت فقیه و روحانیت مبارز اطاعت و پشتیبانی کنید که هردو ضامن پیروزی و پشتوانه اسلام هستند."

26

وصیت نامه شهید صفر علی داوودی

27

"مادرم سلام این فرزندت را از کردستان غریب و مظلوم ببپذیر، اینجا کسی را جز خدای بزرگ و ملائک نداریم مادرم برای ما دعا کن".

وصیت نامه شهید هـ الله ج افـحـ مسجد

بیروی از ولایت

خت و حفاظت از اسلام

بیروی از ولایت

ناد به وجود معاد و آخرت

Document Browser: وصیت نامه ها (277 Paragraphs)

تربیت فرزندان صالح

وصیت نامه شهید وی سید پریمی مسیندی

29 مسلم و تسلیم هستم و شهادت می دهم به خداوند "حی لا یموت واحد، رحمان و رحیم و ... محمد (ص)، بهترین برگزیده از یک صد و بیست و چهار هزار رسولش و علی (ع) وصی بر حقش و یازده فرزند علی (ع) از قاطعه (س) که همگی برحقند و اما تنها حجت خدا مهدی(عج) است که به انتظار فرمان ظهورش (نگران از انسانیت) تنگسته است.

30 قال الحسین (ع) "ان الحیاه عقیده و الجهاد و لیخص الله الذین آمنوا و یحق الکافرین"

31 درود خدا به امام عزیزم که ما را آگاهی بخشید و در هر فرصت برای پاک کردن زنگار نیتها پرداخت تا فقط برای خدا باشیم و رحمت خدا بر شهداء باد که به ما آموختند چگونه بهتر رفتن را.

32 **وصیت نامه شهید سید کریم حسینی**

33 بارالها به جبهه آمدم تا تکلیف خود را ادا کنم و از من راضی باشی، اما افسوس که نتوانستم مأموریت خود را به نحو احسن انجام دهم که به تو نزدیکتر شوم و از من راضی باشی. **بسمیر عزیزم از بچه ها به خوبی نگهداری کن** و آنها را در راه فراگیری علم و دانش یاری نما و مرتب آنها را به مساجد ببر تا فرد مفیدی برای جامعه ی ما باشند.

34 **وصیت نامه شهید بهرام حق نجات**

Document Browser: وصیت نامه ها (277 Paragraphs)

جنگ با دشمن و منافق

وصیت نامه شهید بهرام حق نجات

34

35 خدایا از تو می خواهم که مرا یاری کنی تا در راه تو قدم بردارم همانطور که خداوند می فرماید هرکسی در امور بر خداوند توکل نماید او برایش کافی است و حال اگر بنده گام در راه جهاد با کفار گذاشت هرگونه سرنوشتی که برپوردگارش برای او تعیین نماید تفاوتی ندارد ما می رویم تا وظیفه خود را انجام دهیم و نتیجه آن برای ما مهم نیست که چه بر سر ما خواهد آمد انشاءالله که خداوند قبول نماید.

36 **وصیت نامه شهید حسین خدای**

37 سلام بر مهدی (عج) سلام بر نایبش امام خمینی، سلام بر شهیدان و درود بر تمام مسلمین جهان، مادر و پدر عزیزم اگر شهید شدم برابم گریه نکنید چون من خود می خواستم و وظیفه ام بود. خدا من را به شما داد وظیفه شما بود که مرا تربیت کنید و گردوید، پس ناراحت نباشید. پیام من به ملت ایران این است که با **گروهک های منافق بچنگید و نابودشان کنید** و راه شهیدان را ادامه دهند. پیام من به دولت این است که امام و شخصیت های مملکتی را از هر نقطه حفظ کنند تا ریشه آمریکا کنده شود. تمام ملت باید گوش به فرمان امام باشد زیرا که نائب امام زمان است. امیدوارم که تا به حال گناهی کرده ام خدا مرا ببخشد و مرا جزء یاران امام زمان گرداند....

عاشقم عاشق روی مهدی

Document Browser: وصیت نامه ها (277 Paragraphs)

جنگ با دشمن و منافق

42 **وصیت نامه شهید بهنام خرم بخت**

43 "خدایا! تو را به حسین قسم می‌دهم که ما را از فیض شهادت محروم نفرما، پدر و مادرم از شما می‌خواهیم که بعد از شهادت من برای من گریه نکنید، بلکه به مظلومیت آقا ابا عبدالله الحسین (ع) در روز عاشورا فکر کنید دوستان و آشنایان و دانش آموزان شما را به شهدای کربلا قسم می‌دهم که یک لحظه از فرهنگ جهاد و شهادت و امر به معروف و نهی از منکر غافل نباشید، که اگر خون شهدای کربلا و پیام زینب (س) نبود، امروز اسلام و قرآن در عالم پیشرفت نمی‌کرد در پایان از همه شما حالیت می‌خواهم و از شما تقاضا دارم که امام عزیز را تنها نگذارید...."

44 **وصیت نامه شهید محمود خادم سیدالشهدا**

45 ... باور کنید که شهادت از غسل شیرین تر است اگر در بطن کلمه شهادت برآید متوجه خواهید شد که چقدر کشته شدن در راه خدا شیرین است. برادرم احمد روح من در انتظار فداکاری توست تو مانند یک مسلمان واقعی زندگی را وقف خدمت به اسلام کن.

46 **وصیت نامه شهید محمود اعتصامی**

47 به دستورات امام خمینی (ره) عمل کنید، به مسایل معنوی و حضور در نماز جمعه اهتمام فراوان داشته باشید و از زنان و مردان جامعه می‌خواهم به حدود الهی و فرامین اسلام و قرآن عمل نمایند.

Simple Coding Query (OR combination of codes)

Document Browser: وصیت نامه ها (277 Paragraphs)

ایمان و عمل به واجبات

49 **وصیت نامه شهید سید حسین روح الامین**

50 ای عزیزان از مال دنیا دست بردارید و به خدا فکر کنید، ما از خاک آمده ایم و به خاک بازمی‌گردیم، هرچه هست، دست خداست و هرچه صلاح او است همان است، خداوند در این دنیا بسیار آزمایش خواهد کرد. این نعمتها را برای آزمایش ما قرار داده است مواظب باشیم که از این آزمایشات سربلند بیرون بیائیم. ای دوستان به دنبال شناخت اسلام بروید اگر اسلام را شناختید، اگر امام (ره) را شناختید، به آنچه که می‌خواهید می‌رسید، به خدا فکر کنید و به فردای قیامت، به آن آتش جهنم و نعمتهای خدا در بهشت، دست از مال دنیا و هواهای نفسانی بردارید... ای مردمی که در صحنه هستی به گلزار شهدا بروید و از این عزیزان درسی بیاموزید. و فرزندتان خود را چون اینان بزرگ کنید، در نماز جمعه ها مرتب شرکت کنید، نه فقط به عنوان یک نفر حاضر در نماز به خطبه ها گوش کنید راه و روش اسلام را یاد بگیرید و سعی کنید در سیاست دخالت کنید و ببینید در مملکتتان چه می‌گذرد.

51 من نمی‌دانم چه بگویم چون می‌دانم دنیا هیچ ارزشی ندارد و تنها سفارش من این است که دست از یاری امام (ره) برندارید و در جنگ شرکت کنید به مستضعفین کمک کنید و دست نوازش بر سر آنان نکنید....

52 **وصیت نامه شهید حمید رشیدی**

Document Browser: وصیت نامه ها (277 Paragraphs)

اعتماد به وجود معاد و آخرت

52 **وصیت نامه شهید حمید رشیدی**

53 ...آیا مردم چنین پنداشته اند که به صرف اینکه گفته اند ایمان آورده ایم رهشان کنند و بر این دعوی امتحانشان نکنند؟

54 ای کسانیکه ایمان آورده اید جهت چیست که برای جهاد در راه خدا به خاک زمین دل بسته اید؟ آیا راضی به زندگی دنیا عوض حیات آخرت شدید به متاع دنیا در پیش عالم آخرت اندک و ناچیز است. پس از عرض سلام بر حسب وظیفه ای که می باشد چند سطر به عنوان وصیت می نویسد البته وصیت نامه شهید همه مانند نوشتجات عرف است و چیز تازه ای برای نوشتن ندارم بنده با عقیده کامل بدین راه قدم گذاشته و به کمال آگاهی آن را دنبال کرده ام. از آنجا که دنیا محل امتحان است و در این چند روز زندگی که به لحظه ای می ماند انسان به بوته آزمایش گذاشته می شود. اگر بخواهیم عاقبتمان سعادت‌مندانه باشد باید از این آزمایش سرافراز بیرون آئیم با هم موجب سرافرازی خود و هم خداوند باشیم که خداوند به بندگان پاکش مباحث می کند و خوشا به حال شهیدان که می فرمایند بالاتر از هر چیزی، چیزی مگر اینکه کسی به مسلخ عشق رفته و شهید شود که بالاتر از آن چیزی نیست. برادران و خواهران خدا را شکر کنید که در این عمری که خدا گرفته اید شاهد چنین تحویل عظیمی بودید. قدر این انقلاب را بدقتید و از آن مراقبت کنید و به متاع قلیل دنیا دل نبندید که شما را منحرف و بر زمین می زند.

جنگ با دشمن و منافق
ناد به وجود معاد و آخرت
ناد به وجود معاد و آخرت

Document Browser: وصیت نامه ها (277 Paragraphs)

تربیت فرزندان صالح

56 **وصیت نامه شهید جواد جلیلی**

57 بسم الله الرحمن الرحيم

58 درود خداوند متعال بر تو باد ای رهبر عالی قدر و بزرگوار سلام شهیدان ایران... حسین جان! جوانان ما در جبهه ها به یاد تو سینه های خود را جلوی گلوله های سنگ و سنگین قرار می دهند و جان خود را می دهند پروردگارا من می دایم تو ما را خلق کردی و تو به ما جان داده ای... خداوند مرا یاری کن اگر تو یاری نکنی یآوری جز تو ندارم و ای مردم مسلمان این خون پاک شهیدان است که پیچ و خم قلاب را صاف و هموار می کند که شاید با ریخته شدن این خونهای پاک کسانی که در نادانی هستند بهره الله نمایند شوند و از شما مردم مسلمان و دوستان و آشنایان تقاضا می کنم که با انقلاب به حالت سستی برخورد نکنید انقلاب هدف بزرگی را دنبال کرده است و از شما می خواهم که جلوگیری از فرزندان خود نکرده و بگذارید راهی راه می خواهند بروند و اگر کسی مانع از رفتن فرزندش به جبهه های جنگ شود به خدا قسم مسئول است... خدایا تو را شکر می کنم که به من قدرت تشخیص حق از باطل را دادی و خدایا تو را شکر می کنم که رهبرم را شناساندی که به من چنین پدر و مادری دادی خدایا تو را شکر می کنم که مرا در نادانی نمیرتدی مادر عزیزم می دایم که شما را اذیت کردم و برای شما نتوانستم فرزند خوبی باشم... بعد از مرگ من حمله ای برای من نگذارید چون در نزد خدا هیچ ارزشی ندارد گل بر سر قبرم نیاورید چون این گله بعد از ۲ یا ۳ روز پلاسیده می شوند مرا در بهشت زهرا (س) دفن کنید. والسلام علیکم ورحمه الله وبرکاته

بیروی از ولایت
تربیت فرزندان صالح
بیروی از ولایت

بررسی ارزش‌های ایرانی اسلامی در وصایای شهیدا ❖ ۱۴۱

Document Browser: وصیت نامه ها (277 Paragraphs)

بیروی از ولایت

60

وصیت نامه شهید ناصر جام شهریار

61

...و تو ای خدای بزرگ کمکم کن که جزء هدایت یافتگان باشم و نصرتم ده که با دشمنان دین تو ستیز کنم... ای مسلمانان از همه قشر بدانید که وظیفه شرعی است که از ولی امر مسلمین اطاعت کنید... خدایا پاریمان کن تا از امامان پیروی کنیم و در خط امام که همان خط اسلام است، باشید... ای ملت بیدار ایران هوشیار باشید و نگذارید تاریخ تکرار نشود، حال که جنگ به نفع جمهوری اسلامی ایران پیش می رود، همانهایی که با امام علی (ع) گفتند که مالک را برگردان، ما با قرآن نمی جنگیم، (در اینجا هم این کار را نکنند) متأسفانه همین کار را کردند... قرآن و اسلام در ایران پیاده می شود، (اجرا می شود) نه در حزب بعث صدام... آری در زمان دودمان ننگین پهلوی سرمان در لاک خودمان بود، و هیچ توجهی نداشتیم، که بر ما و مکتب ما چه می گذرد و باز خداوند بر ما منت نهاد و رهبری از سلاله محمد (ص) خمینی این مرد بزرگ، مرد با تقوا، این اسلام شناس واقعی را ولی امر و رهبر و پیشوای ما کرد... ای آمریکای خونخوار که خون همه محرومان در سراسر گیتی به دست تو و یا جیره خواریت می ریزد، به یاری حق و همت امت اسلامی دیگر عمرت به پایان رسیده است و تو را در جهان که رسوایی رسواتر خواهیم کرد، تو که هر روز در جنوب لبنان و السالوادور خونها می ریزی و سازمان حقوق بشرت در خواب خرگوشی فرو رفته است.

62

وصیت نامه پرویز خیامیان

Document Browser: وصیت نامه ها (277 Paragraphs)

بیروی از ولایت

62

وصیت نامه پرویز خیامیان

63

درد به رهبر عزیز، قلب ملت ایران به نام الله در هم کوبنده ظلم و ستم، به نام خدائی که به ما شعور داد تا خوب را از بد و زشت و پلید را از زیبا تمیز داده و یکی را انتخاب کنیم، تقاضا دارم دخترم (سقورا) تا کلاس ششم ابتدایی فقط و فقط درس اسلامی خوانده و بعد قرآن یاد بگیرد و کاملاً اسلامی تربیت شود که این بزرگترین آرزوی من است. از همسر و خانواده ام تقاضا دارم اگر در راه شهید شدم در مرگ من گریه نکنند بلکه شادی یکنند تا روح من شاد گردد، اگر شهید شدم جنازه مرا در اصفهان دفن کنید، فرزند مرا نزد امام امت رهبر کبیر انقلاب، پدر عزیزم خمینی بخت شکن ببرید تا دست برکتش را به صورت او کشیده و برای آنها دعا نمایند، والسلام، یادگار ارتش جمهوری اسلامی ایران، پاینده ایران، و برقرار باد جمهوری اسلامی ایران.

64

وصیت نامه شهید اکبر چاجی

65

برای اسلام و انقلاب تبلیغات زیادی بکنید تا ندای اسلام و اسلام طلبی به اقصی نقاط جهان برسد در اشاعه و گسترش فرهنگ اسلامی تلاش لازم را بنمایید و از هیچ کوششی دریغ نکنید همیشه گوش به فرمان امام امت و مسئولین کشور باشید".

66

وصیت نامه شهید سید عباس جولایی

Document Browser: وصیت نامه ها (277 Paragraphs)

سختاقت و حفاظت از اسلام

66 **وصیت نامه شهید سید عباس جولایی**

67 .....برادرانم! به ریسمان الهی اعتصام کنید و آن را رها نسازید، هرچه به کلاس بالاتری از ایمان برویم درسهایمان مشکل می شود و درس امتحانات مشکل تر و شیطان هم تلاش بیشتر می شود. مبادا پس از چند صبحی تحمل درد و رنج و زحمت در راه خدای بزرگ به دره نیستی سقوط کنیم، قرآن زیاد بخوانید و سعی کنید زمانیکه خداوند با شما صحبت می کند ترجمه تحت اللفظی آن را بدانید. تقوا تقوا اساس کار است اگر تقوا نباشد اکثر عبادات به خاطر غیر خدا می شود، نماز را طوری بخوانید که بدانید با خدا چه می گوئید مبادا عباداتمان پندی باشد که ما را از راه سعادت بازدارد بدین واسطه که فکر کنیم خیلی آدم خوبی هستیم عبادات ما باید پله ای برای صعود ما به درجات و کلاسهای بالاتر باشد.

68 **وصیت نامه شهید هدایت الله ثمرمند**

69 "اینجانب براساس عقیده ای که نسبت به اسلام و مکتب شهادت دارم با عزمی راسخ و اراده ای آهنین عازم جبهه شده ام تا دین خود را نسبت به اسلام ادا کنم چون موقعی که شهادت باعث سعادت ماست، افتخار شهید شدن در راه اسلام را داریم"

70 **وصیت نامه شهید حسین ثامنی**

Document Browser: وصیت نامه ها (277 Paragraphs)

سختاقت و حفاظت از اسلام

75 **وصیت نامه شهید حسین ترک**

75 از مردم شهیدپرو می خواهم که همیشه در صحنه باشند، ابرقدرتها بداندند مردم ایران همیشه در صحنه هستند و نمی گذارند که خللی بر جمهوری اسلامی وارد شود. ابرقدرتها بداندند که ما مردم ایران با جان و دل انقلاب را پذیرفتیم و آن را تا پایان جان حفظ خواهیم کرد. من از مردم می خواهم رهبر و ولی رقیبه را تنها نگذارند و به دستورات ایشان عمل کنند. از خواهران خود می خواهم که حجاب اسلامی را رعایت کنند و از برادرانم هم می خواهم که ادامه دهنده راه شهدا باشند و از پدر و مادرم هم می خواهم که اگر می خواهند برای من گریه کنند برای غریبی امام حسین (ع) گریه کنند.

76 **وصیت نامه شهید نادر پوربندی**

77 بر شما جنگ و جهاد واجب شد در حالی که این فرمان بر شما گران و سنگین و مورد کراهت شماست، ولی بدانید که چه بسا چیزی را که ناگوار و مکروه می دانید در حقیقت به نفع شماست. بالعکس شما می پندارید که شهیدان راه خدا مرده اند نه، بلکه زنده به حیات ابدی هستند و در نزد پروردگارتان منتعم خواهند بود.

78 **وصیت نامه شهید رحیم ترکان**

79 مردان و مؤمنان بزرگ خدا کسانی هستند که به عهد و وفا پیمان بستند و حتی به بهترین درجه

Document Browser: وصیت نامه ها (277 Paragraphs)

بیروی از ولایت

وصیت نامه شهید رحیم ترکان

79 مردان و مؤمنان بزرگ خدا کسانی هستند که به عهد و وفا پیمان بستند و حتی به بهترین درجه یعنی شهادت رسیدند و اینجانب سوگند یاد می‌کنم که سعادت خویش را نمی‌یابم مگر در پی‌موندن خط خونین اباعبدالله الحسین (ع) که راه تمامی شهدای انقلاب اسلامی است.

80 پدر و مادر عزیزم بدانید و مطمئن باشید که امروز در راهی جاودانه گام نهادم که انتهای آن حضرت بقره الله الاعظم قرار دارند، انسان باید از دنیا و زندگی پر مشقت آن که موجب می‌شود انسان غرق در گناه بشود رهایی پیدا کند و راه جهاد در راه خدا را پیش گیرد ولیکن جهاد در راه خدا باید حسین گونه باشد مردم شهیدپرور تقو را فراموش نکنید و تقوا پیشه کنید، پیرو خط ولایت فقیه باشید و هر کاری می‌کنید فقط برای رضای خدا باشد، اخلاص در عمل پیشه کنید انشالله خداوند ما را در زمره شهدای صحرائی کربلا قرار دهد و ما را با حسین بن علی (ع) محشور گرداند. در پایان از همه آشنایان و دوستان و همکلاسیها حلالیت می‌طلبم.

81 **وصیت نامه شهید محسن پورقاسمی**

82 "کسانی که به ولایت امام اعتقاد ندارند بر جنازه من حاضر نشوند، سلام مرا به رهبر عزیزم، پدر یتیمان برسانید و به خانواده شهدا بگویید که تا آخرین قطره خونمان صحنه های تبرّد حق علیه باطل را ترک نخواهیم کرد، و خداوند پیمان می‌بندیم که در تمام عاشورا و کربلاها، حسین (ع) ..."

Simple Coding Query (OR combination of codes)

Document Browser: وصیت نامه ها (277 Paragraphs)

جنگ با دشمن و منافق

وصیت نامه شهید حسام اسماعیلی فرد

83 اگر شهادت نصیبمان شد، آن را دودستی می‌گیریم و خدا کند زانوهایمان سست نشود. شهادت چیزی نیست که نصیب هر کس بشود هر کس که شهید می‌شود به کمال رسیده است، شهدای شما نمرده اند بلکه زنده اند و ناظر اعمال شما هستند.

84 **وصیت نامه شهید محمد علی توانگر**

85 "خواهرم! شما با حجاب و بردارم! شما با برداشتن سلاح، از امام و جمهوری اسلامی که حاصل خون بهای شهیدان است دفاع کنید. همچنان که من با خونم نمی‌گذارم دشمن به همین آسانی به ایران اسلامی تجاوز نماید."

86 **وصیت نامه شهید محمدرضا رودسر ابراهیمی**

87 شهادت، حد نهایی تکامل یک انسان است، شهادت بالاترین آرزوهاست، چه زیباست لحظه ای که تفنگ از زمین کنده می‌شود و به سوی دشمن نشانه می‌رود، چه زیباست لحظه ای که دشمن را ذلیل و خوار به اسارت می‌گیرد و چه شیرین است آن هنگام که در خون خود می‌غلطیم و با شهد شهادت سیراب می‌شویم. اگر من کشته شدم راهی بود که با میل خود آمدم.....

88 **وصیت نامه شهید علی زارعی**

Document Browser: وصیت نامه ها (277 Paragraphs)

بیروی از ولایت

جنگ با دشمن و منافق

جنگ با دشمن و منافق

تربیت فرزندان صالح

بیروی از ولایت

انتظار فرج امام زمان (ع)

نماحت و حفاظت از اسلام

137

138

جنگ با دشمن و منافق

ناد به وجود معاد و آخرت

جنگ با دشمن و منافق

من مورد محبتوم سار سوار سرتسه استم ما محم وشمیله ساریوم سبیبی عتبه رحیمیز بزرگشتم منم ستمیعی سه فرمود: از این مملکت دفاع کنید که دفاع شما دفاع از مملکت و جهاد در راه خداست. ... خانواده عزیزم... من هم به عنوان یک سرباز کوچک اسلام، با آگاهی کامل به جبهه آمدن تا بلکه بتوانم وظیفه ای را که خداوند به من محول کرده انجام دهم اگر در این راه کشته شوم و اگر جنازه من تحول شما شد، مرا در کنار سایر شهدا در "شهیدآباد" دفن کنید و اگر جنازه ام به دست شما نرسید بدانید که قبر من قبر تمام شهیدان است آنجا برای من فاتحه بخوانید... خانواده عزیزم، من مقداری کتاب و پول دارم که کتابهایم را به مسجد و یا به بچه های خودمان بدهید که انشالله وقتی بزرگ شدند به عنوان یادگاری از آنها استفاده نمایند... از پروردگار توانا خواستارم که وجود امام خمینی **بن بیر مجاهد امید مستضعفین** را تا ظهور حضرت مهدی (عج) در پناه خود محفوظ بدارد، مسلمین را بر کفار پیروز بگرداند و گناهان مرا ببخشد. مرگ بر دشمنان اسلام، زنده باد پیروان اسلام، و جاوید باد دین مبین اسلام. ۲۰/۱۰/۱۳۶۰

وصیت نامه شهید غلامحسین طالبی

خدایا تو را شکر که به من منت گذاری و من را در جوار مجاهدان راهت قرار دادی، خدایا جقدر نعمت ها که به من دادی نتوانستم شکرگذار باشم خدایا اکنون که قلم در دست گرفته و وصیتی می نویسم تو میدانی که در قلمم و قلبها چه می گذرد. خدایا تو می دانی که من باور نمی کنم که شهید شوم، لیکن صفت رحمانیت و رحیمیت تو امیدوارم کرد و همواره با در نظر گرفتن این صفت است که خود را آماده ی رزم و شهادت می کنم. خدایا مرا ببخشی و از تقصیرات و گناهاتم بگذر، بگذار

Document Browser: وصیت نامه ها (277 Paragraphs)

جنگ با دشمن و منافق

ایمان و عمل به واجبات

ناد به وجود معاد و آخرت

جنگ با دشمن و منافق

ایمان و عمل به واجبات

بیروی از ولایت

142

143

144

145

146

147

جنگ با دشمن و منافق

ایمان و عمل به واجبات

بیروی از ولایت

وصیت نامه شهید سید جمال طباطبایی

از ملت خواستارم که حقشان را بر حقیر ببخشند که نتوانستم خدمتگزار خوبی برای آنها باشم اگر اشتباهی داشته ام خصوصاً افرادی که با آنها سرکار داشته ام عاجزانه می خواهم مرا عفو کنند چون خیلی بر من حق دارند و از خداوند متعال اجر فراوان برای آنها خواستارم.

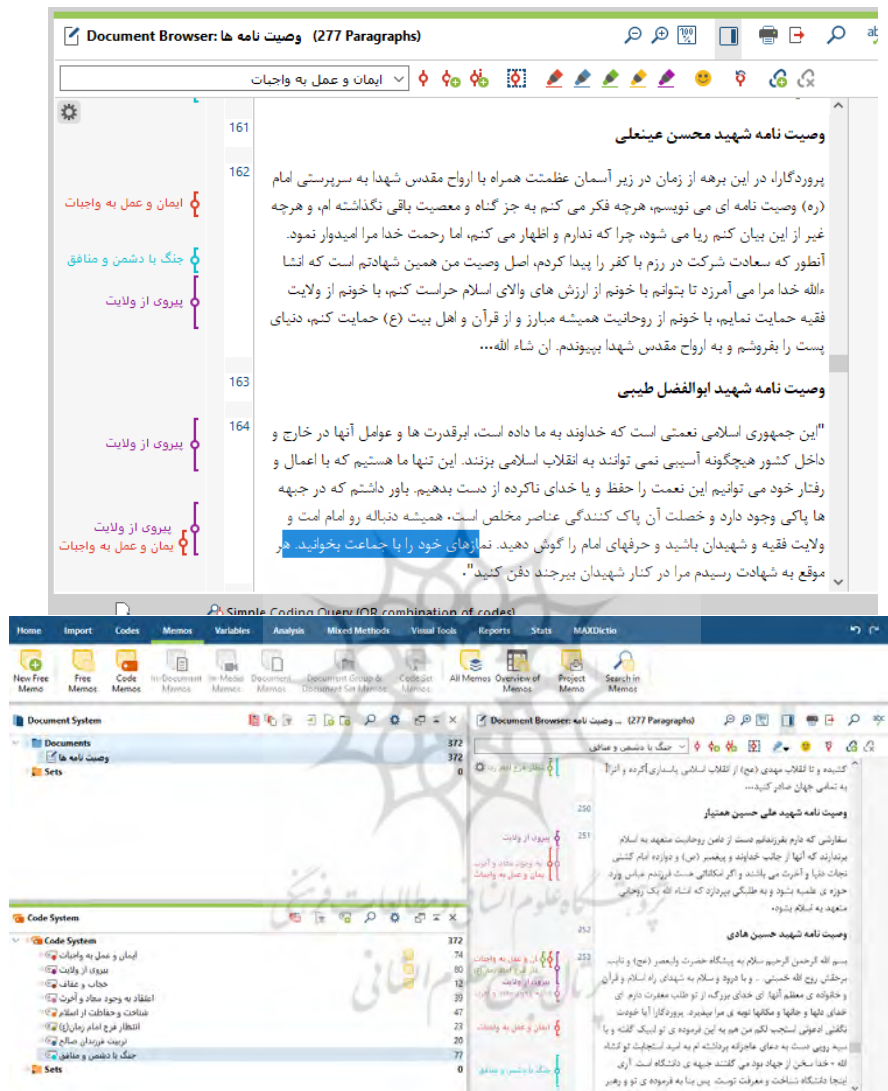
وصیت نامه شهید مهدی ذوالفقاری

ی ملت به باخاسته تا آخرین نفس در مقابل کفر و الخاد و تفاق بایستید و آنان را نابود کنید تا مسلمانان دنیا نفس راحت بکشند و بهتر خدا را عبادت کنند از خط ولایت فقیه که ادامه دهنده ی راه پیامبران و امامان است قویاً حمایت کنید.

وصیت نامه شهید غلامرضا صادق زاده

به نام آنکه شکافته شب می باشد و از میان تاریکی نور را می آفریند، توصیه ام را به تمام شاهدان حال و آینده تاریخ با آیه ای آغاز می کنم که در آن با کسانی که در راه خدا جهاد می کنند و کشته شوند وعده بهشت داده شد و آینده ای روشن برای آنان ترسیم شده است. کاش در خور لیاقت چنین مرکی را می دیدم و می دانستم که در راه خدا شهید خواهم شد... توصیه اول و بزرگ من این است که امت اسلامی ما به هیچ وجه دست از اسلام و قرآن و امامان و ولایت فقیه برندارند که همانا عذاب

Simple Coding Query (OR combination of codes)

The screenshot shows a document browser window titled "Document Browser: وصیت نامه ها (277 Paragraphs)". The document content is in Persian and discusses the virtues of Imam Hussein (عليه السلام) and the Islamic Republic of Iran. The interface includes a search bar, a table of contents, and a code system.

وصیت نامه شهید محسن عینعلی

پروردگارا، در این برهه از زمان در زیر آسمان عظمتت همراه با ارواح مقدس شهدا به سرپرستی امام (ره) وصیت نامه ای می نویسم، هرچه فکر می کنم به جز گناه و معصیت باقی نگذاشته ام، و هرچه غیر از این بیان کنم ریا می شود، چرا که ندارم و اظهار می کنم، اما رحمت خدا مرا امیدوار نمود. آنطور که سعادت شرکت در رزم با کفر را پیدا کردم، اصل وصیت من همین شهادتم است که انشا الله خدا مرا می آمیزد تا بتوانم با خونم از ارزش های والای اسلام حراست کنم، با خونم از ولایت فقیه حمایت نمایم، با خونم از روحانیت همیشه مبارز و از قرآن و اهل بیت (ع) حمایت کنم، دنیای پست را بفروشم و به ارواح مقدس شهدا بپیوندم. ان شاء الله....

وصیت نامه شهید ابوالفضل طیبی

"این جمهوری اسلامی نعمتی است که خداوند به ما داده است، ابرقدرت ها و عوامل آنها در خارج و داخل کشور هیچگونه آسیبی نمی توانند به انقلاب اسلامی بزنند. این تنها ما هستیم که با اعمال و رفتار خود می توانیم این نعمت را حفظ و یا خدای ناکرده از دست بدهیم. پاور داشتیم که در جبهه ها با یکی وجود دارد و خصلت آن پاک کنندگی عناصر مخلص است. همیشه دنباله رو امام امت و ولایت فقیه و شهیدان باشید و حرفهای امام را گوش دهید. نمازهای خود را با جماعت بخوانید. هر موقه به شهادت رسیدم مرا در کنار شهیدان بچرند دفن کنید."

The interface also shows a table of contents with the following entries:

- 161 وصیت نامه شهید محسن عینعلی
- 162 پروردگارا، در این برهه از زمان در زیر آسمان عظمتت همراه با ارواح مقدس شهدا به سرپرستی امام (ره) وصیت نامه ای می نویسم، هرچه فکر می کنم به جز گناه و معصیت باقی نگذاشته ام، و هرچه غیر از این بیان کنم ریا می شود، چرا که ندارم و اظهار می کنم، اما رحمت خدا مرا امیدوار نمود. آنطور که سعادت شرکت در رزم با کفر را پیدا کردم، اصل وصیت من همین شهادتم است که انشا الله خدا مرا می آمیزد تا بتوانم با خونم از ارزش های والای اسلام حراست کنم، با خونم از ولایت فقیه حمایت نمایم، با خونم از روحانیت همیشه مبارز و از قرآن و اهل بیت (ع) حمایت کنم، دنیای پست را بفروشم و به ارواح مقدس شهدا بپیوندم. ان شاء الله....
- 163 وصیت نامه شهید ابوالفضل طیبی
- 164 "این جمهوری اسلامی نعمتی است که خداوند به ما داده است، ابرقدرت ها و عوامل آنها در خارج و داخل کشور هیچگونه آسیبی نمی توانند به انقلاب اسلامی بزنند. این تنها ما هستیم که با اعمال و رفتار خود می توانیم این نعمت را حفظ و یا خدای ناکرده از دست بدهیم. پاور داشتیم که در جبهه ها با یکی وجود دارد و خصلت آن پاک کنندگی عناصر مخلص است. همیشه دنباله رو امام امت و ولایت فقیه و شهیدان باشید و حرفهای امام را گوش دهید. نمازهای خود را با جماعت بخوانید. هر موقه به شهادت رسیدم مرا در کنار شهیدان بچرند دفن کنید."

The interface also shows a code system with the following entries:

- ایمان و عمل به واجبات
- جنگ با دشمن و منافق
- بیروی از ولایت
- بیروی از ولایت
- بیروی از ولایت
- ایمان و عمل به واجبات

(به دلیل محدودیت تعداد صفحه تمام صد نمونه‌های وصیت‌نامه که وارد نرم‌افزار گردیده است در متن مقاله آورده نشده است)

بر اساس متن وصیت‌نامه‌ها کدگذاری‌ها توسط محقق صورت پذیرفت. کدگذاری ارزش‌های ایرانی اسلامی در وصیت‌نامه شهدا به شرح جداول (۱) به دست آمد:

جدول ۱. نتایج کدگذاری ارزش‌های ایرانی اسلامی در وصیت‌نامه‌های شهدا با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا

فراوانی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز
۳۷۲		کد سیستم
۷۴	ایمان و عمل به واجبات	نمازخواندن، روزه گرفتن، زیارت‌خانه خدا، حلالیت طلبی
۸۰	پیروی از ولایت	پیروی از امام، حمایت از نظام جمهوری اسلامی
۱۲	حجاب و عفاف	رعایت حجاب اسلامی، الگو قرار دادن حضرت زهرا
۳۹	اعتقاد به وجود معاد و آخرت	دوازده‌امامی، معتقد، اعتقاد به وجود جهنم و بهشت، دنیای آخرت، وجود زندگی دنیوی و اخروی
۴۷	شناخت و حفاظت از اسلام	شناخت عظمت اسلام و قرآن، شناخت امامان و پیامبران، شناخت مذهب شیعه، شناخت مسلمانان و پیروان اسلام، شناخت ولایت‌فقیه، آشنایی با احکام اسلام و
۲۳	انتظار فرج امام زمان (ع)	انتظار ظهور آقا امام زمان، انجام اعمال انتظار فرج امام، دعا برای امام زمان، سلام‌صلوات بر سلامتی آقا امام زمان
۲۰	تربیت فرزندان صالح	کوشش برای تربیت فرزندان صالح، نگهداری از فرزندان، کمک به فراگیری علم آن‌ها، تربیت فرد مفید، تربیت اسلام و دینی فرزندان، آموزش قرآن فرزندان
۷۷	جنگ با دشمن و منافق	پاسداری از اسلام و مسلمین، جنگ با دشمنان، دلآوری در جبهه اسلام و مسلمین، مبارزه نبرد با دشمنان اسلام، لیبک گفتن به فرمان امام، دفاع از خاک و ناموس کشور

برای کدگذاری مقوله‌ها، ابتدا کدگذاری بار (کدگذاری آغازین و بدون محدودیت داده‌ها) در دستور کار قرار گرفته است. برای انجام این کدگذاری، متون (وصیت‌نامه‌ها) خط به خط خوانده شده و پاره‌ای از آن‌ها را که بیانگر یک مقوله‌اند، در یک گروه جای گرفته و مقوله‌ها نام‌گذاری شده‌اند. در مرحله بعد، کدها و مقوله‌های ساخته شده نزدیک به هم را با استفاده از روش کدگذاری محوری در هم ادغام شده و کدگذاری نهایی به شکل انتخابی یا گزینشی، استخراج شد. مطابق نتایج این بررسی ۳۷۲ کد از این وصیت‌نامه‌ها استخراج گردید و سپس یافته‌های حاصل از کدگذاری در ۸ مضمون (تم) صورت‌بندی شده است.

با توجه به نتایج کسب‌شده حاصل از خروجی نرم‌افزار مکس کیودا مشخص می‌شود که اصلی‌ترین مقوله‌های ارزش‌های ایرانی اسلامی که از وصیت‌نامه‌ها استخراج شد شامل ایمان و عمل به واجبات، پیروی از ولایت‌فقیه، رعایت حجاب و عفاف، اعتقاد به وجود معاد و آخرت، شناخت و حفاظت از اسلام،

انتظار فرج امام زمان (ع)، تربیت فرزندان صالح، جنگ با دشمنان و منافقین (جهاد) می‌باشند. در ادامه جهت اولویت‌بندی مؤلفه‌ها از آزمون فریدمن استفاده شد. برای این منظور از نرم‌افزار SPSS استفاده گردید.

جدول ۲. مؤلفه‌های اصلی استخراج‌شده از وصیت‌نامه‌های شهدا

ردیف	کدگذاری نهایی
۱	ایمان و عمل به واجبات
۲	پیروی از ولایت‌فقیه
۳	رعایت حجاب و عفاف
۴	اعتقاد به وجود معاد و آخرت
۵	شناخت و حفاظت از اسلام
۶	انتظار فرج امام زمان (ع)
۷	تربیت فرزندان صالح
۸	جنگ با دشمنان و منافقین (جهاد)

نتایج حاصل از کدگذاری وصیت‌نامه‌های شهدا نشان داد ایمان و عمل به واجبات، پیروی از ولایت‌فقیه، حجاب و عفاف، آخرت، شناخت و حفاظت از اسلام، انتظار، تربیت، جنگ با دشمن و منافقان مؤلفه‌های مستخرج از نرم‌افزار مکس کیودا می‌باشند. بررسی فراوانی مؤلفه‌های استخراج‌شده نشان می‌دهد در این وصیت‌نامه‌ها، در اولویت اول به مسئله پیروی از ولایت‌فقیه (۸۰ بار) تأکید شده است. مؤلفه بعدی مسئله جنگ با منافقین و دشمنان یا همان جهاد در راه خدا با فراوانی تکرار ۷۷ بار است. به ترتیب ایمان و عمل به واجبات (۷۴ بار)؛ شناخت و حفاظت از اسلام (۴۷ بار)؛ اعتقاد به وجود معاد و جهان آخرت (۳۹ بار)؛ و انتظار فرج آقا امام زمان (۲۳ بار)؛ تربیت فرزندان صالح (۲۰ بار)؛ حجاب و عفاف (۱۲ بار) اشاره شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج این تحقیق نشان داد در وصیت‌نامه‌های شهدا به مؤلفه‌های ایمان و عمل به واجبات، پیروی از ولایت‌فقیه، حجاب و عفاف، آخرت، شناخت و حفاظت از اسلام، انتظار، تربیت، جنگ با دشمن و منافقان به‌عنوان ارزش‌های ایرانی اسلامی تأکید شده است. نتیجه حاصل از پژوهش حاضر با تحقیق بهرامیان (۱۴۰۰) از لحاظ تأکید شهدا به مؤلفه‌های جهاد و شهادت، پشتیبانی از امام و ولایت‌فقیه، رعایت حجاب، خدمت به اسلام و محرومین همسو است. همچنین نتایج به‌دست‌آمده با تحقیقات نظری فام (۱۴۰۱)، میرزایی (۱۴۰۰)، حجازی، اسفندیارپور (۱۳۹۸)، فروغ زاده، سلطانی (۱۳۹۷)، میرکاظمی (۱۳۹۶)، ربیعی، تمنایی (۱۳۹۲)، خوشحال (۱۳۹۰) همسو است.

فراوانی کدها نشان داد که به مسئله پیروی از ولایت‌فقیه بیشتر از سایر موارد تأکید شده است. همسو با نتیجه به‌دست‌آمده فرمانده سپاه روح‌الله استان مرکزی سردار سرتیپ دوم پاسدار «محسن کریمی» در پنجمین سالگرد شهادت سردار حاج «حمیدرضا انصاری» در اراک نیز به این مسئله اشاره کردند که پیروی و تبعیت از ولایت‌فقیه مهم‌ترین پیام و وصیت شهدا است که همگان باید به آن پایبند باشند. حکومت که شعبه‌ای از ولایت مطلقه رسول‌الله (ص) است، یکی از احکام اولیه اسلام است؛ و مقدم بر تمام احکام فرعیه، حتی نماز و روزه و حج است (کدیور، ۱۳۹۵). ولایت‌فقیه یا ولایت مطلقه فقیه نظریه‌ای در فقه تشیع دوازده امامی است که نظام سیاسی و جانشینی محمد در دوران غیبت امام معصوم را بیان می‌کند. مهم‌ترین تمرین منتظران مصلح جهانی در عصر غیبت اهمیت به فرهنگ ولایت‌مداری است و امروز رهبری معظم انقلاب اسلامی نائب‌الامام است و همه ما موظف هستیم در این اصل اساسی شیعه و اسلام دقت لازم را داشته باشیم و در تمامی مسائل گوش به فرمان ولی امر مسلمین جهان باشیم و در واقع اطاعت از ایشان همان اطاعت از ولی‌عصر (عج) است.

مبارزه با مظاهر فساد و بی‌بندوباری یکی از مهم‌ترین اهداف انقلاب اسلامی به شمار می‌رود. شهدا ضمن پاسداری از مرزهای جغرافیایی و میهنی، حفظ و حراست از هویت و فرهنگ ایرانی اسلامی را در صدر اولویت‌ها و اهداف خود قرار داده‌اند؛ بنابراین، توصیه به حفظ و تقویت عناصر هویتی و فرهنگی و ایستادگی در برابر هجوم‌های فرهنگی غرب یکی از مهم‌ترین مضامین اجتماعی-فرهنگی است که در وصیت‌نامه‌ها به آن اشاره شده است (نظری فام، ۱۴۰۱).

اگرچه شهیدان برای رسیدن به اهدافی آرمانی، از خانه و کاشانه و خانواده‌های خود دل‌کنده‌اند؛ اما تربیت فرزندان و نسل آگاه و بیدار و دیندار، از جمله آرزوها و خواسته‌های مهم آنان است و در ۱۴/۴۳ درصد از وصیت‌نامه‌ها به این موضوع پرداخته شده است. آنان به دنبال انتقال ارزش‌های ناب اسلامی به آیندگان، به‌ویژه کودکان و نوجوانان هستند تا از این راه، زمینه بقا و تداوم حیات انقلاب و ارزش‌های جامعه اسلامی فراهم گردد. شهیدان از همسران خود می‌خواهند که دقت و توجه ویژه‌ای به تربیت فرزندان داشته باشند و در تربیت آینده‌سازان جامعه کوشا باشند. (نظری فام، ۱۴۰۱).

ترویج فرهنگ جهاد و شهادت هم یک وظیفه دینی و هم ضرورت ملی است که در وصیت‌نامه‌های شهدا مورد تأکید قرار گرفته است.

عمل به وصیت شهدا بهترین راه گرامی داشت مقام آن‌ها است، همه باید وصیت‌نامه شهدا را بخوانیم و به آن عمل کنیم چراکه شهدا در وصیت‌نامه‌های خود ما را به پایبندی به ولایت سفارش کرده‌اند از سوی دیگر باید دانست که همه ما عزت، اقتدار و امنیت امروز ما مرهون خون شهدا است و باید به‌گونه‌ای عمل کنیم که فکر و منطق شهیدان مورد توجه و الگو قرار گیرد.

در این پژوهش جهت کدگذاری وصیت‌نامه‌ها با این حجم بالا از نرم‌افزار مکس کیودا استفاده گردید که در نوع خود تاکنون مؤلفه‌های ارزش‌های ایرانی-اسلامی با این روش از وصیت‌نامه‌ها

استخراج نگردیده بود. همچنین نبود تحقیقات در مورد متغیرهای پژوهش با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا از جمله محدودیت‌های این پژوهش به شمار می‌رود.

پیشنهادها

- در راستای نتایج به‌دست‌آمده پیشنهادهای کاربردی زیر ارائه می‌گردد:
- استفاده از وصیت‌نامه‌های شهدا به‌عنوان نقشه راه برای جوانان و دانش‌آموزان
  - برنامه‌ریزی راهبردی بر اساس وصیت‌نامه شهدا با توجه به اهمیت دفاع از کشور و جنگ با منافقان و دشمنان خصوصاً در برهه کنونی و استفاده از جهاد تبیین در راستای آگاهی بخشیدن به قشر نوجوان و جوان در پی حوادث و اغتشاشات اخیر
  - بالا بردن آگاهی دانش‌آموزان و دانشجویان با استناد به وصیت‌نامه‌های شهدا
  - استفاده از رسانه‌های مجازی و حضوری در راستای شناساندن مؤلفه‌های مطرح در وصیت‌نامه‌های شهدا

منابع و مأخذ

- ایوبی، کبری (۱۳۹۲). بررسی و تحلیل وصیت‌نامه‌های شهدای استان البرز از جنبه ادبی و معناشناسی. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. دانشگاه پیام نور. دانشگاه پیام نور استان البرز. دانشکده ادبیات و زبان‌های خارجی.
- بهرامیان، صادق (۱۴۰۰). تحلیل اسناد جنگ تحمیلی؛ مطالعه موردی وصیت‌نامه ۳۲ نفر از شهدای اطلاعات عملیات سپاه سیدالشهداء (ع) استان تهران. *مطالعات دولت پژوهی در جمهوری اسلامی ایران*، ۱۷(۱)، ۹۷-۱۱۳.
- حجازی، بهجت السادات؛ اسفندیارپور، فاطمه (۱۳۹۸). بررسی جایگاه وصیت‌نامه‌ها و نامه‌های شهدا در ژانرهای ادبی. *ادبیات دفاع مقدس*، ۳(۳)، ۶۹-۸۴.
- خوشحال، طاهره (۱۳۹۰). تحلیل محتوایی و ساختاری وصیت‌نامه‌های شهدای دفاع مقدس. پایان‌نامه کارشناسی ارشد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. دانشگاه اصفهان. دانشکده ادبیات و علوم انسانی
- داودزاده، علی (۱۳۹۷). سبک زندگی اسلامی در وصیت‌نامه‌های شهدای ۸ سال دفاع مقدس. انتشارات بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس.
- دیبری، مینا (۱۳۹۴). تحلیل زیباشناسی وصیت‌نامه شهدای کهگیلویه و بویراحمد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد جنوب تهران.
- زوری، ریحانه؛ شعبان‌زاده، مریم (۱۳۹۴). تحلیل گفتمان وصیت‌نامه‌های شهدا. مجموعه مقالات دهمین همایش بین‌المللی ترویج زبان و ادب فارسی. دانشگاه محقق اردبیلی. ۴-۶ شهریور.
- طاهرپور، مالک؛ امیرمظاهری، امیرمسعود؛ ساسان، ودیعه (۱۳۹۹). مقایسه پایبندی به مضامین ارزشی وصیت‌نامه شهدای دفاع مقدس و سبک زندگی خانواده شهدا. *فصلنامه علمی مطالعات دفاع مقدس*. ۶(۴)، ۱۷۹-۱۹۹.
- عبدی، فریدون (۱۳۹۵). تحلیلی بر وصیت‌نامه شهدای دفاع مقدس به‌عنوان مهم‌ترین ارزش‌فرازمایی و فرامکانی جهت دهنده پیشرفت، نهمین کنگره پیشگامان پیشرفت، تهران.
- فروغ‌زاد، سیمین؛ سلطانی، سحر (۱۳۹۸). تحلیل محتوای وصیت‌نامه‌های شهدا (با تأکید بر مفاهیم الگو و توسل به ائمه). *دو فصلنامه علمی- پژوهشی پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی دانشکده علوم انسانی اسلامی و قدرت نرم دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)*. ۸(۱۷)، ۳۱-۵۷.
- فروغی جهرمی، محمدقاسم (۱۴۰۰). *رسانه‌های قدسی: مجموعه وصیت‌نامه شهدای خبرنگار*. ناشر نشر شاهد.
- کرم پور، روزا؛ عابدی کوشالشا، غلامرضا؛ باصری، علی (۱۴۰۰). بازشناسی جایگاه معنایی ارزش‌های اجتماعی در وصایای شهدا (شهدای دفاع مقدس و شهدای مدافع حرم). *مطالعات راهبردی بسیج*، ۲۴(۹۲)، ۳۷-۶۳.
- گزیده صد وصیت‌نامه از شهدا هشت سال دفاع مقدس (۱۴۰۰). گنجینه معارف.
- محروقی، مینو سادات (۱۳۹۴). بررسی وصیت‌نامه‌های شهدای دانشجو. انتشارات سیمرخ خراسان.
- محسن کدیور (۴ بهمن ۱۳۹۵). نخستین نقد ولایت مطلقه فقیه.

- میرکازمی، سیدمحمد (۱۳۹۶). بررسی وصیت‌نامه‌های شهدا از دیدگاه نشانه‌شناختی، نخستین همایش ادبیات مقاومت با محوریت شهدای دانشجوی استان خراسان شمالی، بجنورد.
- میرزایی، مهدی. (۱۴۰۰). تحلیل مؤلفه‌های معنویت و اخلاق در وصیت‌نامه شهدای فرهنگی استان ایلام مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی. شاهد/اندیشه، ۲(۳)، ۴۷-۷۲.
- میرکازمی، محمد (۱۳۹۲). نشانه‌شناسی وصایای شهدا؛ پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور تهران.
- نظری فام، جواد (۱۴۰۱). تحلیل محتوای وصیت‌نامه‌های شهدای گیلانی دفاع مقدس. نشریه ادبیات پایداری، ۱۴(۲۶)، ۲۶۹-۲۹۴.
- نظری، محمود؛ سرمدی، محمدرضا؛ فرج‌اللهی، مهرا؛ اسماعیلی، زهره (۱۳۹۸). کشف مبانی فلسفی آموزه‌های تربیتی وصیت‌نامه شهدای دانشجوی دوران دفاع مقدس. فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، دوره جدید، ۲۷(۴۴)، ۱۱۱-۱۳۷.

